

До 100-річчя
Богдана Гаврилишина
19 жовтня 2026 року

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Фонд Родини
Богдана
Гаврилишина

НАЦІОНАЛЬНИЙ УРОК

Богдан Гаврилишин: урок відповідального лідерства для світу

Буйно Мрійте

19 жовтня 2026 року Україна відзначає 100-річчя від дня народження Богдана Гаврилишина, видатного економіста, візійнера, громадського діяча. Цей урок запрошує учнів та учениць до знайомства з людиною світового масштабу і глобального мислення, яка кожен свою розмову, чи то з президентом якоїсь країни, чи з топлідером міжнародної компанії, починала з представлення: «Богдан Гаврилишин, українець».

Цей матеріал – міжнародна адаптація [національного уроку](#), призначена для роботи з учнями й ученицями, які живуть або тимчасово перебувають за межами України. Це можуть бути діти з українських родин у діаспорі, учні українських суботніх і недільних шкіл, освітніх та молодіжних осередків, а також діти, які опинилися за кордоном унаслідок війни. Адаптація враховує різний досвід життя поза Україною, різний рівень володіння українською мовою та різні способи зберігати зв'язок з Україною.

У центрі уроку – життєві вибори Богдана Гаврилишина та питання про те, що означає бути українцем у світі, як можна поєднувати життя в іншій країні з українською ідентичністю та як перетворювати свій зв'язок з Україною на конкретні дії, внесок і відповідальність там, де ти живеш.

Автором уроку є [Микола Попадюк](#), організатор ініціативи – [Фонд родини Богдана Гаврилишина](#). Робота над створенням уроку відбувалася за підтримки мережі «Аврора» та інформаційного сприяння Міністерства освіти і науки України.

Формат уроку – конструктор. Орієнтуйтеся на реальний склад групи, рівень української мови й час, який має ваш осередок. Не всі елементи потрібно використовувати в одному занятті.

Коротко про урок

Тривалість	Базовий формат: 40-45 хв. Скорочений: 30-35 хв. Урок рекомендовано проводити 19 жовтня, коли відзначають 100-річчя Богдана Гаврилишина, або протягом 19-25 жовтня.
Для кого	Молодша група: ≈6–9 років. Середня: ≈10–14. Старша: ≈15–18. Орієнтуйтеся на реальний склад групи, а не лише на вік.
Мова	Українська – основна. Дозволяйте учням за потреби сформулювати складну думку мовою країни проживання, а ключові поняття повертайте українською.
Мета	Через життєві вибори Богдана Гаврилишина дослідити, що означає бути українцем у світі, як освіта, цінності та відповідальність допомагають зберігати зв'язок з Україною і діяти там, де ти є.
Очікувані результати	Після уроку учні зможуть: - назвати 2–3 факти про Богдана Гаврилишина; - пояснити, як він поєднував глобальне життя з українською ідентичністю; - аргументувати власну позицію в ситуації вибору; - сформулювати особистий «дороговказ».
Матеріали	Аркуші та твердження для вправи «Барометр» (Додаток А); карта або слайд із маршрутом життя Богдана Гаврилишина; картки «Роздоріжжя» для середньої та старшої вікових груп (Додаток Б); шаблон «Мій дороговказ» (Додаток В); міні-картка Богдана Гаврилишина (Додаток Г); ручки / маркери. Якщо немає можливості друкувати матеріали, більшість вправ можна провести усно або показати на екрані.

Ключовий принцип

Не оцінюємо «правильність» життєвого маршруту. Повернення в Україну – важливий вибір самого Богдана Гаврилишина.

Три домовленості перед уроком

- 1. Про мову.** Не перетворюйте урок на перевірку української. Допмагайте з формулюванням, читайте складні тексти вголос, використовуйте «мовне партнерство». Ключові поняття проговорюйте українською.
- 2. Про особистий досвід.** Не запитуйте, чому сім'я виїхала та чи планує повернення. Особисті історії – лише добровільно. Завжди можна говорити про Богдана Гаврилишина, а не про себе.
- 3. Про українськість.** Не ставте в один ряд «бути українцем» і «жити в Україні». Урок досліджує різні способи залишатися пов'язаними з Україною та діяти відповідально у світі.

Якщо в групі різний рівень української, то за потреби:

- прочитайте картки вголос;
- об'єднайте учнів із різним рівнем української в пари;
- дозвольте складну думку спершу сформулювати мовою країни проживання;
- проговорюйте ключові поняття українською: *ідентичність, відповідальність, вибір, роздоріжжя, дороговказ*;
- не виправляйте кожну мовну помилку під час дискусії.

Ключові слова:

- *ідентичність* – відчуття того, ким ти є;
- *відповідальність* – готовність відповідати за свої слова і дії;
- *роздоріжжя* – момент, коли потрібно обирати шлях;
- *спадщина* – те цінне, що людина залишає після себе;
- *дороговказ* – ідея або принцип, який допомагає обирати напрям.

Навігація уроком

№	Назва	Функція
1	Барометр: бути українцем у світі	Почати з позицій самих учнів, а не з біографії.
2	Богдан Гаврилишин: українець у світі	Дати короткий контекст без переказу всіх майбутніх «роздоріжж».
3	Роздоріжжя	Поставити учнів перед реальними життєвими виборами Богдана й дати простір для власного аргументованого рішення.
4	Мій дороговказ	Перенести розмову з біографії Богдана на власний зв'язок з Україною, громадою та світом.

Етапи уроку

№	Назва	Час	Хід роботи	Примітки
ЧАСТИНА 1. БАРОМЕТР «БУТИ УКРАЇНЦЕМ У СВІТІ» (усі вікові групи)				
1	Барометр	5–7 хв	Для проведення вправи скористайтесь готовими матеріалами Додатка А «Барометр» або проведіть її усно. 1. Поясніть: «Це не перевірка знань. Тут можна погоджуватися, не погоджуватися, сумніватися і змінювати позицію». 2. Оберіть 1–2 твердження: - «Бути українцем можна лише проживаючи в Україні». - «Людина може бути корисною Україні, навіть якщо живе далеко від неї». - «Належати до двох культур — це перевага, а не проблема».	Для варіанта з переміщенням. 1. Розмістіть у просторі п'ять позицій із Додатка А: від «Погоджуюсь» до «Не погоджуюсь». 2. Без принтера: голосування руками, стікерами або шкалою 1–5 на дошці. Для молодших використовуйте 1 просте твердження.

№	Назва	Час	Хід роботи	Примітки
			- «Українська мова — важлива частина зв'язку з Україною, але не єдиний спосіб його зберегти». - «Те, чого ми навчаємося у світі, одного дня може бути корисним Україні». 3. Після кожного твердження запросіть 2–3 короткі пояснення. Не підсумовуйте «правильну» відповідь, адже до цих самих тверджень група повернеться наприкінці.	
ЧАСТИНА 2. БОГДАН ГАВРИЛИШИН УКРАЇНЕЦЬ У СВІТІ (коротка історія від учителя)				
2	Коротка історія	7–8 хв	1. Розкажіть про Богдана Гаврилишина як про українця, чиє доросле життя пройшло між країнами. Не переказуйте всі майбутні ситуації «Роздоріжжя». Опорний маршрут: Україна → повоєнна Європа → Канада → Швейцарія / світ → Україна. Ключові акценти: - народився в Україні й змалку багато вчився; - після війни опинився далеко від дому, а згодом почав життя в Канаді; - освіта відкрила йому міжнародну кар'єру; він працював із людьми з багатьох країн; - де б не жив, представлявся: «Богдан Гаврилишин, українець»; - знання, досвід і міжнародні контакти він пов'язував з Україною та її розвитком. 2. Завершіть питанням: «Чи обов'язково жити в одній країні, щоб відчувати відповідальність за іншу?»	Добре працює карта або 4–5 фото/точок маршруту. Не розкривайте завчасно, що саме він обрав у 1947, 1968, 1988 та 2014 роках. Якщо групі складно українською, пояснюйте ключові слова простіше, але залишайте назви понять українською.
ЧАСТИНА 3. РОЗДОРІЖЖЯ центральна частина уроку				
3 А	Молодша вікова група ≈6–9	15–18 хв	1. Працюйте з 3 короткими «роздоріжжями» за мотивами життя Богдана. Учитель читає	Це не тест на «правильну» відповідь. Спочатку – вибір дитини, потім

№	Назва	Час	Хід роботи	Примітки
			ситуацію, діти обирають один із двох шляхів і пояснюють одним реченням або малюнком. - <u>Роздоріжжя 1</u>. «Нова країна, нова мова». Богдан опинився в Канаді й майже не знав англійської. А: чекати, поки стане легше. Б: щодня вчити нові слова й просити інших допомагати. - <u>Роздоріжжя 2</u>. «Велика мрія». Працювати було важко, але він хотів учитися. А: відкласти навчання. Б: працювати й паралельно готуватися до університету. - <u>Роздоріжжя 3</u>. «Знання тільки для себе?» Коли став успішним, міг думати лише про власну кар'єру. А: зосередитись лише на собі. Б: використовувати знання, щоб допомагати іншим і Україні. 2. Після кожного вибору скажіть, що зробив Богдан, і запитайте: «Що в цьому рішенні було складним?»	відкриваємо історичний факт. Не просіть дітей порівнювати ці ситуації з виїздом їхньої родини. Можна показувати картки на екрані замість друку.
3 Б	Середня вікова група ≈10–14	18–20 хв	1. Роздайте парам 4 картки-«роздоріжжя» (Додаток Б).. Кожна пара читає ситуацію, обговорює, що обрала б і чому, а потім дізнається про реальний вибір Богдана. 1. <u>1947</u>, Канада або Європа. 2. <u>1968</u>, підтримати ризиковану ідею Давосу чи відмовитися. 3. <u>1988</u>, активніше повертатися в Україну чи залишатися в Женеві й допомагати звідти. 4. <u>2014</u>, «я вже зробив достатньо» чи продовжити працювати над Декларацією відповідальності людини. 2. Після спільного обговорення поставте запитання: «Що об'єднує ці чотири вибори?» і зафіксуйте 3–4 слова групи.	Для Роздоріжжя 3 окремо підкресліть, що це був вибір Богдана, а не універсальна вимога до українців за кордоном. Запитайте: «Чи можна допомагати Україні, не переїжджаючи? Якими способами?» Мета — аргументація.

№	Назва	Час	Хід роботи	Примітки
3 В	Старша вікова група ≈15–18	20 хв	1. Використайте ті самі картки «Роздоріжжя» з Додатка Б, але ускладніть роботу: після первинного вибору А/Б поставте запитання «Чи існує третій шлях?». 2. Для кожного роздоріжжя запропонуйте аналізувати: 1) що людина ризикує втратити; 2) що може здобути; 3) кому її рішення приносить користь; 4) який вплив матиме через 10 років. Особливо для 1988 року: «повернутися», «допомагати з-за кордону» або «поєднувати обидва способи». Після обговорення розкрийте реальний вибір Богдана Гаврилишина. 3. Фінальне питання: «Що в житті Богдана робило його українцем — місце проживання, слова, мережі, дії, відповідальність? Що з цього для вас найважливіше?»	Цей формат навмисно складніший за оригінальний А/Б, адже для старших важливо побачити, що відповідальне рішення не завжди бінарне. Не протиставляйте права і відповідальність: говоріть про відповідальність поруч із правами та свободами. За малої аудиторії працюйте всією групою замість станцій.
ЧАСТИНА 4. МІЙ ДОРОГОВКАЗ · від біографії до власної дії				
4	Мій дороговказ	8–10 хв	Роздайте кожному учню шаблон «Мій дороговказ» (Додаток В). Якщо немає можливості його роздрукувати, використайте звичайний аркуш або стікер. Поясніть: «Богдан Гаврилишин писав про дороговкази в майбутнє. Тепер сформулюйте свій». - <u>Молодша група</u>: «Що українського я хочу взяти із собою в майбутнє?» — намалювати символ або написати слово. - <u>Середня група</u>: «Що я можу робити для української громади там, де живу?» — одна конкретна дія або принцип.	Не вимагайте великих обіцянок. «Дороговказ» може бути дуже маленьким і особистим. Онлайн: Padlet / Miro / Google Slides. Без принтера: звичайний аркуш або стікер.

№	Назва	Час	Хід роботи	Примітки
			- <u>Старша група</u>: «Який зв'язок між Україною і світом я хотів / хотіла б колись створити?» — теза, ідея або майбутня дія. Зберіть роботи в одну «карту майбутнього» групи.	
ЗАВЕРШЕННЯ · повернення до початкової позиції				
5	Повернення до Барометра	3–5 хв	1. Повторіть те саме твердження, яке група обговорювала на початку. Запитайте: «Чи змінилася ваша позиція? Що саме на уроці змусило вас замислитися?» Підсумок для вчителя: «Богдан Гаврилишин прожив значну частину життя далеко від України, але його зв'язок з Україною проявлявся у виборах, роботі, знаннях, людях і відповідальності. Кожен із нас може шукати власний спосіб бути українцем у світі». 2. На завершення роздайте учням міні-картку Богдана Гаврилишина (Додаток Г). Це коротка пам'ятка про його життя та ідеї, яку можна забрати із собою. Вона також може допомогти виконати домашнє завдання — наприклад, розповісти про Богдана Гаврилишина друзів, подрузі чи членам родини. 3. Домашнє завдання на вибір: розкажіть про Богдана Гаврилишина комусь у місцевій школі; запитайте вдома, що допомагає вашій родині зберігати зв'язок з Україною; оберіть один принцип Декларації відповідальності людини, який вам близький.	Позиція може не змінитися, і це теж нормальний результат. Завершуйте ідеєю зв'язку, внеску і відповідального вибору.

Додатки

Додаток А. Барометр

Оберіть 1–2 твердження. Для молодших достатньо одного.

	Твердження
А	Бути українцем можна лише проживаючи в Україні.
Б	Людина може бути корисною Україні, навіть якщо живе далеко від неї.
В	Належати до двох культур — це перевага, а не проблема.
Г	Українська мова — важлива частина зв'язку з Україною, але не єдиний спосіб його зберігати.
Д	Те, чого ми навчаємося у світі, одного дня може бути корисним Україні.

+ ВЗЯТИ З ОСНОВНОГО УРОКУ Додаток Б

Додаток Б. Картки «Роздоріжжя»

ВЗЯТИ З ОСНОВНОГО УРОКУ Додаток АЗ

Середня та старша групи · 1 картка на пару / малу групу

1. 1947, Канада або Європа

Ти молодий українець у таборі переміщених осіб у Німеччині.

А: залишитися в Європі — ближче й знайоміше.

Б: плисти до Канади — чужа мова й невідомість, але шанс на освіту.

Щообираєш? Чому?

Що обрав Богдан: Канаду.

2. 1968, Давос або ні

Ти очолюєш успішний інститут у Женеві. Колега пропонує нову міжнародну зустріч у маленькому гірському Давосі. Більшість скептична.

А: не ризикувати.

Б: підтримати ідею.

Щообираєш? Чому?

Щообрав Богдан: підтримав ідею.

3. 1988, Де бути корисним Україні?

Ти успішно живеш у Женеві. Україна ще в СРСР, але починаються зміни.

А: залишатися за кордоном і допомагати звідти.

Б: активніше повертатися й працювати безпосередньо в Україні.

Для старших: чи є третій шлях?

Щообираєш? Чому?

Щообрав Богдан: дедалі активніше повертався й працював в Україні.

4. 2014, «Я вже зробив достатньо»?

Тобі 87 років. Позаду велика кар'єра й десятки років роботи. Україна проходить через Революцію Гідності.

А: зупинитися — ти вже зробив дуже багато.

Б: продовжити й сформулювати принципи відповідальності для суспільства.

Щообираєш? Чому?

Щообрав Богдан: створив Декларацію відповідальності людини.

Додаток В. «Мій дороговказ»

Роздрукуйте по одному аркушу на учня або використайте звичайний аркуш / стікер.

МІЙ ДОРОГОВКАЗ	
Молодша група	Що українського я хочу взяти із собою в майбутнє?
Середня група	Що я можу робити для української громади там, де живу?
Старша група	Який міст між Україною і світом я хотів / хотіла б колись створити?

+ ВЗЯТИ З ОСНОВНОГО УРОКУ Додаток В

Додаток Г. Мінікартка Богдана Гаврилишина

ВЗЯТИ З ОСНОВНОГО УРОКУ Додаток Г